

Par patēriņa cenām 2021.gada decembrī un 2021.gadā kopumā

Patēriņa cenu līmeni 2021.gadā visbūtiskāk ietekmēja pasaules cenu kāpums energoresursiem un pārtikai

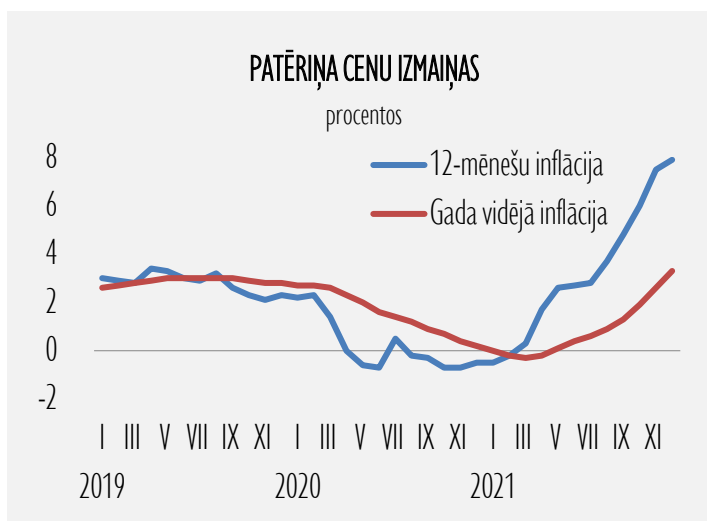
Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2021.gada decembrī, salīdzinot ar 2021.gada novembri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,4%, kas bija straujākais cenu kāpums decembra mēnesī pēdējo piecu gadu laikā. Precēm vidējais cenu līmenis pieauga par 0,3%, bet pakalpojumiem – par 0,5%. Lielākā ietekme uz cenu pārmaiņām bija cenu kāpumam pārtikai un elektroenerģijai, kā arī cenu kritumam degvielai un apģērbiem un apaviem.

2021.gada decembrī, salīdzinot ar 2020.gada decembri, vidējais patēriņa cenu līmenis palielinājās par 7,9 procentiem, kas bija straujākais cenu kāpums kopš 2009.gada marta.

Lielākā ietekme uz vidējo patēriņa cenu līmeni gada laikā bija cenu kāpumam elektroenerģijai, gāzei un citam kurināmajam, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 2,4 procentpunktiem. Cenu pieaugumu dabasgāzei noteica pasaules naftas cenu kāpums. Dabasgāzei tarifi tika paaugstināti no 2021.gada 1.janvāra un 1.jūlija, un kopumā dabasgāzes cena gada laikā pieauga par 51,3%. Cenu pieaugums dabasgāzei ietekmēja siltumenerģijas sadārdzināšanos, īpaši otrajā pusgadā, kopumā gada laikā pieaugot par 21,9%. Straujākais cenu kāpums siltumenerģijai bija septembrī un novembrī saistībā ar tarifa paaugstināšanu Rīgā. Savukārt cena elektroenerģijai pieauga par 32,7%, ko izraisīja cenu kāpums dabasgāzei, kā arī pieprasījuma kāpums.

Liela palielinoša ietekme bija cenu kāpumam pārtikas produktiem, kam cenas gada laikā palielinājās par 7,2% un kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 1,9 procentpunktiem. To ietekmēja pārtikas produktu cenu straujš kāpums pasaulē. Lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam piena produktiem, maizei un graudaugiem, svaigiem dārzeņiem un kartupeļiem, savukārt samazinošā – cūkgaļai. Pārtikas precēm cenu izmaiņas lielā mērā nosaka pasaules cenu svārstības. Pasaules pārtikas cenas strauji pieauga visos gada mēnešos, izņemot jūniju, jūliju un decembri, sasniedzot augstāko līmeni pēdējo desmit gadu laikā. Pārtikas cenas pasaulē vidēji gada laikā pieauga par 28%. Tās pieauga visās galvenajās pārtikas produktu grupās, visstraujāk pieaugot augu eļļām un cukuram, bet vislēnāk – piena produktiem un gaļai. Pasaules pārtikas cenas strauji pieauga jau kopš 2020. gada vidus, ko noteica vājākas piegādes no galvenajām ražotājvalstīm un straujš importa pieprasījuma kāpums, augu eļļām un cukuram – arī jēlnaftas cenu kāpums, novirzot vairāk produkcijas biodegvielas ražošanai. Savukārt lēnāku cenu kāpumu piena produktiem ietekmēja vājāks pasaules importa pieprasījums un augošais eksports no Okeānijas vasaras mēnešos, bet gaļai cenas samazinājās kopš šī gada augusta, ko galvenokārt ietekmēja cenu kritums cūkgaļai Ķīnas iepirkumu samazināšanās dēļ, īpaši no Eiropas Savienības.

Degvielai pasaules naftas cenu kāpuma dēļ cenas Latvijā gada laikā pieauga par 30,3%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 1,6 procentpunktiem. Pasaules naftas cenas 2021. gada decembrī, salīdzinot ar 2020. gada decembri, pieauga par gandrīz 50%, cenām gandrīz nepārtraukti kāpjot visa 2021. gada garumā, nelielu kritumu novērojot tikai aprīlī, augustā un gada beigās. Oktobrī Brent markas naftas cena sasniedza augstāko līmeni kopš 2014. gada oktobra – 86 USD par barelu, kas vairāk nekā četras reizes pārsniedza 2020. gada aprīlī vēroto rekordzemo cenu – 19 USD par barelu, ko bija izraisījis straujš energoresursu pieprasījuma kritums Covid-19 pandēmijas dēļ. Naftas cenu straujo kāpumu 2021. gadā ietekmēja OPEC+ lēmums nemainīt plānoto mēreno ieguves apjoma palielināšanu, turpinot ierobežotas naftas piegādes, neskatoties uz augsto naftas cenu un pieprasījuma kāpumu, ekonomikai atlabstot pēc Covid-19 izraisītās krīzes.

Pakalpojumiem gada laikā cenas pieauga par 3,8%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 1 procentpunktu. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam ambulatorajiem pakalpojumiem, ko noteica zobārstniecības pakalpojumu sadārdzināšanās un ārstu speciālistu pakalpojumu cenu kāpums, atpūtas un kultūras pakalpojumiem (piedalīšanās atpūtas un sporta pasākumos un televīzijas abonēšanas maksai), kā arī ēdināšanas pakalpojumiem.

Saistībā ar akcīzes nodokļa likmes paaugstināšanu alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem cenas gada laikā pieauga par 2,9%, kas kopējo cenu līmeni paaugstināja par 0,2 procentpunktiem. Lielākā ietekme šajā grupā bija cenu kāpumam cigaretēm un stipriem alkoholiskajiem dzērieniem un liķieriem.

Apģērbu un apavu cenu pieaugums bija straujākais gada laikā kopš 1999. gada. Cenas apģērbiem un apaviem palielinājās par 3,8%, kas par 0,2 procentpunktiem paaugstināja kopējo cenu līmeni. To ietekmēja straujš cenu kāpums aprīlī un lēnāks cenu kritums vasaras mēnešos, ko noteica pieprasījuma pieaugums saistībā ar Covid-19 izplatību ierobežojošo pasākumu mīkstināšanu. Arī decembrī bija vērojams lēnākais cenu samazinājums apģērbiem un apaviem šajā mēnesī pēdējo piecpadsmit gadu laikā.

Kopumā Latvijā 2021. gadā vidējā gada inflācija bija 3,3%. Sagaidāms, ka arī tuvākajos mēnešos cenu izmaiņas pārsniegs sezonālo svārstību līmeni. Galvenā ietekme uz cenu pārmaiņām joprojām būs saistīta ar pasaules cenu kāpumu energoresursiem un pārtikai, kā arī ir sagaidāma to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Sākot no pavasara (aprīlis-maijs), patēriņa cenas stabilizēsies, bet, ņemot vērā cenu kāpumu gada pirmajos mēnešos un bāzes efektu, 2022. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka par 2021. gadā vēroto. Vienlaikus to joprojām noteiks pasaules cenu svārstības.